אשכול יוסף

מאוצרותיו של הרב **יוסף חי סימן טוב** שליט"א
מחבר סדרת הספרים **"אשכול יוסף"** עה"ת והמועדים
וספרי **"כרם יוסף"** על הש"ס

מחקרות ערבות הירדן

"וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת־שָׂרַי אִשְׁתּוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־אָחִיו וְאֶת־כָּל־רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכָשׁוּ וְאֶת־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־עָשׂוּ בְּחָרָן" (י"ב, ה')

מדוע הקדים הכתוב שאברהם אבינו ביציאתו מחרן לקח איתו את הרכוש לפני בני ישיבתו הגרים שגייר?

הנה יש לתמוה מדוע הקדים הכתוב את הרכוש לפני הנפש אשר עשו אברהם ושרה בחרן, והלא כוונת הכתוב לאותם נפשות שאברהם ושרה גיירו והכניסום תחת כנפי השכינה, כמו שפירש רש"י, וכן דרשו רבותינו בסנהדרין (צט:): אמר ר"ל כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאו, שנא' "ואת הנפש אשר עשו בחרן". וכן איתא באבות דרבי נתן (פרק כ"ו) ובמדרשי חז"ל: כל המכניס בריה אחת תחת כנפי שמים מעלה עליו הכתוב כאילו בראה כאילו יצרה שנא' "ואת הנפש אשר עשו בחרן", וכי אברהם אבינו ע"ה בראם או יצרם והלא אם יבואו כל הבריות שבעולם לברוא יתוש אחד אינם יכולים, א"כ למה נאמר את הנפש אשר עשו בחרן? אלא ללמדך שהיה אברהם אבינו ע"ה מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים, ומלמד ששניהם שקולים בזכות!

ואם כן קשה שבדין היה להקדים לפני הרכוש את הנפש שעשו בחרן שהם אותם נפשות שגיירו והכניסו אותם תחת כנפי השכינה, והם הם מתלמידי ישיבתו של אברהם אבינו?

וכיו"ב מצינו במדרש רבה (במדבר כ"ג סימן ט"), "לב חכם לימינו" זה משה "ולב כסיל לשמאלו" אלו בני ראובן ובני גד שעשו את העיקר טפל ואת הטפל עיקר, שחיבבו את ממונם יותר מהנפשות, שהם אומרים למשה: "גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו", אמר להם משה: עשו את העיקר עיקר, תחילה "בנו לכם ערים לטפכם" ואח"כ "גדרות לצאנכם". אמר להם הקב"ה אתם חיבבתם את מקניכם יותר מהנפשות, חייכם אין בו ברכה עליהם שנאמר (משלי כ) "נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך" וכן הוא אומר (משלי כ"ג), "אל תיגע להעשיר מבינתך חדל", ואיזה הוא עשיר? השמח בחלקו שנא' (תהלים קכ"ח) "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך". הרי שהקפיד הכתוב על הקדמת הבריות לפי החשיבות לפני עניין הרכוש, ומדוע כאן אצל אברהם אבינו הקדים הרכוש לפני הגרים?

יישוב א' - שהגרים ישארו בחרן להרחיב גבולות הקדושה

ידי"נ הגאון רבי דוד שגב שליט"א מחו"ר בהמ"ד לדיינות "ברכת אברהם" הוא מותב לה והוא מפרק לה בשם הרה"ג פנחס שמעון פרץ שליט"א ראש כולל נתיבות רמח"ל ע"פ מעשה שהיה עם מרן רבינו עובדיה יוסף זצוקל"ה שפעם אחת באחד ממסעותיו ברחבי הארץ לעורר את הרבים לתשובה ולדבקות בבורא יתברך ויתעלה שמו, בהגיעו בעיר הרחוקה דימונה לאחר שנשא שם דברים נלהבים, נטפלו אליו ראשי ופרנסי הקהל והציבור הנכבד, באומרם שדבריו חדרו בקרבם אל חדרי ליבם, אחזו בגלימתו הקדושה ואמרו לו: רבינו באשר תלך נלך! מוכנים ומזומנים אנו לבוא אחריך לירושלים ת"ו ולחסות בצילך בישיבתך ללמוד תורה מפיך תורה ודעת לעלות במעלות התורה והיראה ועבודת השי"ת. נענה להם רבינו ואמר להם: בעירי ירושלים רבו גם רבו הישיבות והחכמים, הלומדים והלמדנים, לא באתי איפה עד הנה אלא שאף אתם תעשו כן במקומכם כמו בירושלים ת"ו, ותקימו במקומכם כאן ישיבות ת"ת והרבות שיעורי תורה וזיכוי הרבים, וכך הוה שדבריו עשו רושם ופלא, וריבה וריבץ תורה בישראל בהקמת עולה של תורה בכל אתר ואתר.

כך היה מנהגו של אבי האומה אברהם אבינו ע"ה, שפרסם שם ה' בעולם כולו, ומתחילה נתכוון לקחת עמו רק את שרי אשתו ולוט בן אחיו ורכושו אשר רכשו בחרן, אבל את הנפש אשר עשו בחרן שהם אותם הגרים והתלמידים שהעמידו, נתכוון שהם ישארו במקומם ואדרבה יהוו מגדול אור בחרן להמשיך ולהזריח את אור התורה והאמונה בעולם כולו, שיהיו כולם שפה אחת ודברים אחדים לעבוד את ה' שכם אחד. אולם אותם הגרים לא ניאותו לכך ולא וויתרו לאברהם אבינו, ודבקו בו בלב ובנפש וגמרו אומר ללכת עימו בכל אשר ילך, ודפח"ח.

יישוב ב' - על שם העתיד שהגרים לא נתקיימו

עי"ל ע"פ מה שהבאתי בחיבורי אשכול יוסף עה"ת ח"א בפרשתן, דהנה כתב רבינו הרמב"ם (עבודת כוכבים פ"ו ה"ו) שבהיות ואברהם אבינו קרא בקול גדול לכל העולם להודיעם האמונה והייחוד בה' יתברך, והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר וממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנא' "ויקרא שם בשם ה' אל עולם", עד שהתקבצו אליו אלפים ורבבות, והם אנשי בית אברהם, ושתל בליבם העיקר הגדול הזה. וצ"ע שלא מצינו זכר ולא נודע אודות אותם אלפים ורבבות גרים שנתגיירו על ידי אברהם ושרה? והבאתי מהמפרשים שאחרי פטירתו של אברהם חזרו כולם לסורם, שכל זמן שהיה אברהם חי ובית דינו קיים, היו אותם

הגרים שואבים יראת שמים מכוחו, אבל בעת שנפטר אבד קברניטם וחזרו לסורם, בייחוד לאור העובדה שיצחק היה מידת הגבורה בבחינת ופחד יצחק, בשונה מאברהם אבינו שהיה נוהג עמהם במידת החסד, וע"ש עוד מה שהארכתי בזה וכתבתי שיתכן שלא חזרו לסורם, אלא מתו ברעב בארץ כנען, שרק לאברהם וביתו נעשה נס שניצלו ברעב, או מתו ברעב בזמן יעקב אבינו שהוצרכו לירד מצרימה לשבור אוכל כי כבד הרעב, שהקב"ה עושה נס רק לצדיקים, ועוד הבאתי שם שיתכן שמתו לכפר עוונם שמתחילה עבדו עבודת אלילים, ויש אומרים במדרש שעשיו הרשע הרגם, עש"ב מה שנתבאר בזה. וא"כ לאור האמור כיון שלא היה קיום לאותם הגרים, מאיזו סיבה שתהיה, לכן עם שם העתיד הקדים הכתוב את הרכוש לפני הנפש אשר עשו בחרן, שהם אותם נפשות הגרים.

יישוב ג' - לספר עמידתו בניסיון שלא הסתפק לשוב למקומו

עי"ל עפמ"ש בחי' תולדות יצחק לרבי יצחק קארו זצ"ל דודו של מרן הב"י זיע"א שהכתוב בא להורות גודל אמונתו של אברהם אבינו ע"ה בהשי"ת ועמידתו בניסיון, ולהודיע זריזותו בציווי השי"ת, שכן דרך ההולכים מארצם לדור בארץ אחרת, אין מעתיקין כל אשר להם עד שיראו איך ינוחו שמה, ומה הארץ הטובה היא אם רעה, שאם לאחר שיעברו למקום חפצם לא יצליחו להתיישב שם ישובו למקום שממנו יצאו, אבל אברהם אבינו לאהבת השי"ת לקח כל רכושו, ולא השאיר לו זכר בארצו. וכן כתב הבכור שור, וז"ל: כי היה הולך וממתין שיבוא דבר מאת הקב"ה, ולא אמר אלך עתה ומקצת אשר לי, ואם יעשה לי כאשר אמר טוב הדבר, אשלח בשבילו המותר, ואם לאו אחזור, אלא הכל הוליך עמו, כי היה בטוח בהקב"ה שהוא אומר ועושה, ע"כ. וכתב בספר בעלי ברית אברם שדבר זה מדוקדק בכתוב, שהרי אין צורך לפרש שהיוצא מעיר לעיר הולך עם אשתו וקנינו, וכי יעלה על הדעת שיהיה מניח אשתו ונכסיו וילך, אלא כוונת הכתוב שמדרך העולם שאדם שרוצה לנסוע למרחוק, מקודם ילך לבדו לתור לו המקום אם ישר בעיניו, ואח"כ מביא את אשתו ורכושו, אבל אברהם אבינו היה בטחונו בה', ומיד כשאמר לו ה' לך לך, לקח את כל אשר לו כאילו כבר היה שם וישר בעיניו. ולפי"ז י"ל שלכן הקדים הכתוב את הרכוש, לספר על עמידתו של אברהם אבינו בניסיון, להעיד שבטח בהשי"ת בכל ליבו בכל עוז, וכיון שאמר לו הקב"ה "לך לך מארצך", אע"פ שלא ידע כלל לאן פניו מועדות, מיד לקח עמו את כל הרכוש ולא השאיר במקומו אפילו מסמר אחד. ואולי זה גם סוד העניין שיעקב חזר אחרי פכין קטנים, להורות שאין בכוונתו להתיישב או לחזור למקום אחר בלתי במקום אשר יבחר ה' לשם הלך בכל עוז ותעצומות לקבוע את מקומו.

יישוב ד' - חיוב לזון ולפרנס אשתו ובני ביתו קודם

עוד נראה לפענ"ד ליישב דאדרבה היה על אברהם אבינו חיוב ליקח את הרכוש לפני הגרים והתלמידים, שעניי ביתך קודמים לעניי עירך ולעניי עולם כמבואר בגמ' ב"מ (עא.), ולכן תחילה היה אברהם אבינו חפץ ומוכרח לעמוד בחיובו כלפי אשתו ובני ביתו ליקח את הרכוש יחד עמהם כדי לדאוג לכל מחסורם, ולעמוד בהתחייבותו כלפי אשתו לזון ולפרנס אותה ואת בני ביתו, ואח"כ לדאוג לתלמידי ישיבתו ולכל המון העם, כי אע"פ שזיכוי הרבים הוא דבר חשוב ואין מעלה למעלה ממנו, מכל מקום חובת האדם לדאוג תחילה לרוחניות וגשמיות של בני ביתו.

יישוב ה' - הרכוש מורה על מצוות ומעשים טובים

עי"ל ע"פ מה שכתב הזוה"ק בפרשתן עה"פ "ואת כל רכושם אשר רכשו" אלו הם מעשים הטובים שאדם עושה בעוה"ז בכח התעוררות הנשמה, ולפי"ז כיון שאותו הרכוש שלקח אברהם הכוונה למצוות ומעשים טובים שקיים, בדין שיקדים אותו לפני הנפש אשר עשו בחרן, שהכוונה לגרים שגיירו והכניסו תחת כנפי השכינה, כי מצוה שמוטלת על האדם עצמו היא קודמת אפילו לבנו ועל אחת כמה וכמה שקודמת לאחרים כמבואר בגמרא (קידושין פט:). ונראה שהזוה"ק למד שהכוונה לרכוש רוחני מכפילות הפסוק "רכושם אשר רכשו", שבא להורות על רכוש שלוקחים איתם לעולם הבא, כדברי התנא באבות (פרק ו'), שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד, וראה מה שכתבתי בזה בחיבורי שלהבת יוסף חי בפרשת בהר. ונראה עוד שהכתוב בא לרמז על המצוות שאדם קונה אותם בכסף כמ"ש בזוה"ק (תרומה קכח.), שאסור לקיים מצוות בחינם, שאז אינו זוכה לסלק רוח טומאה מהמצוה ולמשוך עליו רוח קדושה, אלא בנותנו שכר שלם על המצוות, שאין רוח סטרא אחרה שורה אלא במצוה שאין מוציא עליה ממון ונוטלה חינם, ומסיים הזוה"ק שעל זה נאמר: "ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו ליבו", מאותו שנקרא "איש", שהתגבר על יצרו והוזיל מכספו ממון בעד המצוה, שכל המתגבר על יצרו, נקרא איש. והוא אשר אמר אדוננו דוד המלך ע"ה (שמואל ב' כ"ד, דברי הימים א' כ"ו), "ולא אעלה לה' אלוקי עולות חינם". ומטעם זה קנה רבן גמליאל אתרוג באלף זוז (סוכה מב:). וראה מה שהארכתי בזה בפרשת חיי שרה.

וראיתי בספר מדרש שם ועבר בפרשתן לתלמיד הנצי"ב מוולאז'ין זצ"ל שכתב מדנפשיה שהכתוב כאן בא לרמז על תורה שבעל פה ומכאן רמז למה שאמרו חז"ל (יומא כח:) שקיים אברהם אבינו כל התורה כולה ואפי' עירובי תבשילין. ולדרכו יש לומר שלכן כפלה התורה, "רכושם אשר רכשו", לקיום תורה שבכתב וקיום תורה שבעל פה.

יישוב ו' - לא ביטל בני ישיבתו אפי' רגע אחד

עוד אפשר ליישב שהכתוב בא להורות שאברהם אבינו לא קיבץ ואסף את בני ישיבתו הגדולה, אותם הגרים שגייר לקחתם איתו, אלא רק לבסוף, אחרי שכבר אסף עימו את שרה אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל הרכוש, כדי שלא לבטל את בני ישיבתו אפילו רגע אחד מלימוד תורה ועבודת ה', ולכן הניח אותם שימשיכו בעסק התורה ועבודת ה', ורק אחרי שכבר הכל היה מוכן ומזומן כדי שיצאו לדרכם בציווי הבורא יתברך, ושרה אמנו ולוט וכל רכושו היו כבר על העגלות שהחלו לנוע, רק אז פנה אברהם אבינו לקרוא לאותם נפשות שעשו בחרן בני ישיבתו, לבוא ולהצטרף עמהם למסע כציווי הבורא יתברך ויתעלה שמו.

יישוב ז' - גרים שגייר קודם יציאתו מחרן

ידידי הרה"ג אסף שנצר שליט"א מחשובי תושבי אגן האיילות ת"ו השיבני שיש לומר שהכתוב בא להורות שעד הרגע האחרון שיצא אברהם מחרן, היה ממשיך ופועל ועושה נפשות להכניסם תחת כנפי השכינה, ולכן כך הוה במציאות סדר העניינים, שגם לאחר שכבר לקח את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו, וגם כבר נטל עמו את הרכוש אשר עשו בחרן, מכל מקום עדיין היה רודף אחרי הבריות להכניסן תחת כנפי השכינה, ולקח איתו למסעיו גם את אותם הגרים יחד עם כל אותם הנפשות שהכניסום תחת כנפי השכינה.

יישוב ח' - ללמד שמרכושו עשה את הנפש בחרן

בספר בית יצחק כותב ששמע מחכם א' מוילנא שבא הכתוב ללמד שאברהם אבינו השתמש בכל רכושו לעבודת ה', לקרב את הבריות שישובו לצור מחצבתם, והיה מעמיד אכסניא ללמד לעוברים ושבים את האמונה באל יתברך. אך עדיין קצת תימה שלכן יזכיר הכתוב את הרכוש קודם לנפש שעשו בחרן, הגם שנאמר שהכוונה לרכוש שממנו הנפש אשר עשו בחרן, כמ"ש בס' דרך ישרה לחכם אחד מתונים, וכ"כ בספר כתר שם טוב. ואולי יש לומר שכך כוונת הכתוב שאברהם לקחת את הרכוש שממנו עשה את הנפש בחרן, ובזה ניחא טפי מה שהקדים הרכוש קודם, להורות שע"י שוויתר מממונו ורכושו עשה את הנפש בחרן.

המשך בעמוד 4

"קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ כִּי לְךָ אֶתְּנֶנָּה" (י"ג, י"ז)

כיון שקרקע לא נקנית בהליכה, מה הועיל אברהם בהליכתו בארץ לאורכה ולרוחבה?

בגמרא בבא בתרא (דף נט: ק.), נחלקו רבי אליעזר וחכמים, אם ניתן לקנות קרקע ע"י הליכה, דתניא הלך בה לאורכה ולרוחבה, קנה מקום הילוכו דברי רבי אליעזר, וחכמים אומרים אין הילוך מועיל כלום עד שיחזיק. וידוע (גרלות ט.) דהלכה כחכמים. וכן נפסק בשו"ע (חו"מ סי' קצ"ג ס"ז). מבואר בגמרא, שר' אליעזר למד דין זה מהנאמר בפרשתנו: "קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה", הרי שהקב"ה אמר לאברהם שע"י הליכתו בארץ יקנה אותה קניין עולם, לו ולזרעו הבאים אחריו. ורבנן שסוברים שקרקע לא נקנית בהליכה, מסבירים שמפני חביבות אברהם אמר לו הקב"ה כך, כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו, וביאר רשב"ם שעם ישראל יהיו כיורשין ולא כגזלנין, ולא יהיה רשות לשטן לקטרג ולא פתחון פה לבעל מדת הדין.

וצ"ע מה שייך כאן חביבות, אם ההליכה של א"א לא יצרה קניין, ואם רק בשביל להראות לו המתנה, וזה כוונת החביבות, א"כ די במה שאברהם ראה כבר את כל הארץ, כמבואר בפסוקים הקודמים, וא"כ מדוע היה צורך בהליכתו בה?

עוד צ"ב במה שביאר רשב"ם, שעם ישראל יהיו כיורשין ולא כגזלנין, והלא כיון שלפי חכמים ההליכה לא יצרה שום קניין, א"כ עדיין יהיו כגזלנין, ומדוע הליכתו מונעת פתחון פה מבעל הדין לקטרג?

יישוב א' - החביבות יצרה גמירות דעת לקניין

נראה ליישב בס"ד דאה"נ, אע"פ שאצל כל אדם הילוך לא הוי קניין, ואי אפשר לקנות ע"י הליכה, מ"מ כוונת הגמרא דשאני אברהם אבינו, שמשום חביבותו לפני הקב"ה, היה כאן גמירות דעת לקניין, כמו שמצינו בכמה דברים שלא שייכים בקניין, ומ"מ הרי זה מועיל באדם אצל בנו, לפי שדעתו של אדם קרובה אצל בנו וגמר ומקנה, כמו שמצינו בשו"ע (חו"מ סי' ר"י) שי"א שאע"פ שאין אדם מקנה למי שלא בא לעולם, ולפיכך המזכה לעובר של אחר לא קנה, ואפי' אמר לכשיולד יזכה, אם היה בנו קנה, אפי' לא אמר לכשיולד. כמו"כ י"ל בנידו"ד שאע"פ שהילוך לא יקנה אפי' באב אצל בנו, מ"מ בחביבות אברהם אצל הקב"ה, שהיא חביבות גדולה מסתם אב אצל בנו, היה גמירות דעת ליצור קניין. אמנם יש להקשות שהחיסרון בקניין הליכה, אינו מצד חוסר גמירות דעת אצל המוכר, אלא מחמת הקונה עצמו, שאינו עושה מעשה המורה על בעלות, וא"כ מה יועיל כאן גמירות דעת מצד המוכר. וי"ל כיון דמ"מ מצינו שהילוך קונה בשביל של כרמים, כיון שהוא מקום המיועד להליכה, לכן מהני ע"י גמירות דעת של המוכר.

יישוב ב' - החביבות הוכיחה על מעשה קניין

ע"ל דהנה אם נאמר שהילוך אינו קונה משום שיש חיסרון במעשה הקניין, שההליכה אינה מורה על בעלות, י"ל דאדם חשוב שאין דרכו להלך ולטייל בכל מקום, ממילא הליכתו במקום לקנותו הוי כהוראת בעלות וקונה, ואין לומר כן בכל אדם חשוב, אלא דוקא באברהם שכל הליכתו ע"פ ציווי השי"ת, ואינו הולך סתם, ולפי"ז זה כוונת הגמרא שמפני חביבות של א"א אמר לו הקב"ה כן, והיינו דדוקא אברהם שהיתה חביבותו לפני הקב"ה מפני חשיבותו, לכן יכול היה לקנות גם ע"י הליכה, ומצינו כעין זה בכמה דברים, שאין הקניין מועיל אצל כל אדם, אבל באדם חשוב מהני, עיין בב"י (סי' חו"מ קצ"ו) שהביא מרבינו ירוחם, שאע"פ שאי אפשר לקנות בהמה ע"י רכיבה בלבד, מבלי שינהיג אותה, כדעת הרי"ף והרמב"ם, מ"מ באדם חשוב מהני.

יישוב ג' - עיקר קניין הארץ להלך בדרגות

ע"ל בס"ד ע"פ מ"ש מרן החת"ס בספרו תורת משה (נפרשמן), בהביאו חקירת הרמ"ע מפאנו זצ"ל על מתנת ארץ ישראל שהקב"ה נתן לנו, אם בשביל שהיא זבת חלב ודבש וטוב לאכול מפריה ולשבוע מטובה, או כדי לזכות את הנשמה שמתוך כך יהללו ממדרגה למדרגה עד שיבואו למדרגה עליונה. והנה זה דומה לשביל כרם העשוי להילוך, ובודאי כי כוונת אברהם אבינו ע"ה לא היתה אלא כדי שיבוא למדרגה עליונה, וזה מה שאמרו בגמרא שמשום חביבותו של אברהם, שהוא בודאי היה חביב עליו רק לזכות את הנשמה, והוי דומיא דשביל כרם העשוי להילוך וקונה בהילוך.

"וְאַבְרָהָם בֶּן־תִּשְׁעִים וְתֵשַׁע שָׁנָה בְּהִמּוֹלוֹ בְּשַׂר עָרְלָתוֹ" (י"ז כ"ד)

מדוע לא מל אברהם אבינו עד שנצטווה בגיל 99 והלא מתוך קיים את כל התורה כולה?

מקשים הטועם למה אברהם אבינו ע"ה לא מל את עצמו קודם שנצטווה, והלא המצות קיימו את כל התורה כולה אף קודם מתן תורה, וכדכתיב (בראשית כ"ו) "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חוקותי ותורתי". ומנהו רבותינו בגמרא יומא (כח:), למר רב קיים אברהם אבינו כל התורה, למר רבא ורבינא רב אשי קיים אברהם אבינו אפי' עירובי תבשילין שנאמר "תורתי", אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה. וכן איתא בסוף מסכת קידושין (פב.), וזה לשונם: מניין שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שנ' "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חוקותי ותורותי".

יישוב א' - לפסול למכול בעצמו

ראיתי בהרבה ספרים שמתרצים על פי סוגיית הגמרא במסכת בבא קמא דף ל"ח ע"ב שאין אדם רשאי למכל בעצמו, וכן פסק הרמב"ם (פ"ה מהל' מוכר ומוזיל ה"ח), ובהל' שבועות פ"ה י"ז), והטור ושו"ע (חו"מ סי' ת"כ סעיף ל"ח). וע"כ אם היה ל"ח מל את עצמו היה עובר על איסור זה, שהרי עליו לא נצטוה למול את עצמו, לכן המתין בשב ואל תעשה לציווי הש"ת. משמ"כ שאר מצות לובש שופר עירובי תבשילין וכדומה, אינם מלויים באיסור אחר. ועיין במיבורי מעדני יוסף בריח מילה שתמה עפ"ז הטעם שנתמיינו חנוכי שכם הריגה, ומה שפלפלתי בתירוץ זה.

יישוב ב' - משום שיתמכן ויתמיך נגעבו

ובספר טעמי המנהגים (סי' תתקכ"ד) בשם מסורת הבריות, ועוד הרבה ספרים, לתו משום איסור מחבל בעצמו גרידא אתינן, אלא כדי שלא יסכן כל גופו ויחלה, דמו ודאי לולא ציווי הש"ת אין לו למסור נפשו עליה. ובמסכת גיטין (נז:) למרו עם"פ (תהלים מ"ד), "כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו ככצאן טבחה" רבי יהושע בן לוי אומר, זו מילה שניתנה בשמיני. ופרש"י, דפעמים מת במילה. ע"ש. וע"ע בתיבורי מעדני יוסף בריח מילה מ"ש בזה.

יישוב ג' - משום שיתמכן וימות ויפסיד קיום המצות

ולפי זה לפרש אלא משום איסור ושמרתם לנפשותיכם גרידא ממנו אברהם ממצות מילה, אלא גם משום שמשם פן יסתכן על ידי המילה וימות ויפסיד כל קיום המצות. וכיו"ב כתיב הרמ"ם (שמות פ"ד פסוק כ"ד) אין עבר משה רבינו על מצות מילה משום פקו"נ משום לסכנת הולד, והלא עדיין לא ניתנה תורה ולא המתמד דין "ומי בהם", ותירץ דמסברא ידע שיותר טוב לבטל מצוה אחת במקום סכנה כדי שיוכל לקיים את"כ כל המצות, ממה שיקיים מצוה אחת ויבטל כל המצות.

וראה בזה 66 תירוצים בספר

"מעדני יוסף" ברית מילה

להצלחת עדי מירון ניסים בן זויה

מדוע הקדים את הרכוש לפני הגרים?

יישוב ט' - קרבנות וממון שהפריש לצדקה

ע"ל שאותו הרכוש היו בו מהכסף שהפריש ממנו יעקב מעשר לה' וקרבנות שקיבל עליו להקריב, וממילא מוכרח היה להקדים לשאת אותם איתו כדי לפרוע חובותיו ונדריו, וכמו שמצינו שבלכתו הקים מצבה והקריב עליה קרבנות.

יישוב י' - רכושם של שרה ולוט

לכאו' לק"מ דמה שנאמר "ואת כל רכושם אשר רכשו" חוזר על רכוש שרה ולוט, ומהתורה מה שקנתה אשה לא קנה בעלה והוי רק מתקנת חז"ל, וממילא כיון שהקדים את שרה ולוט שעתיד לצאת ממנו דוד כדאי' במדרש ובזוה"ק שמטעם זה נתאמץ לקחתו, לכן הקדים את רכושם שבזה דאג לשרה ולוט, והוא ג"כ מחובתו המוסרית, שאם לוקח אותם עימו, צריך לדאוג ג"כ לרכושם.

יישוב י"א - שרה ולוט מכרו בחרן את כל רכושו

ע"ל עפמ"ש בהעמק דבר, דהנה מתחילה כבר נאמר "וילך אברם כאשר דיבר אליו ה' וילך איתו לוט", וא"כ מהו זה שחזר הכתוב ואמר ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו וגו' ויצאו ללכת ארצה כנען, וביאר בזה דבר הפלא ופלא, שהפסוק הקודם מספר שאברהם אבינו הזדרז ללכת בציווי ה' ולא התעכב כדי לקחת את בני ביתו, אלא הניחם בעיר כדי שימכרו את כל נכסיהם, והפסוק הנוכחי מספר שאחרי שמכרו הכל חזר אברהם אליהם ולקחם, ושוב הצטרף אליו לוט. ובזה ניחא טפי שלכן הקדים את הרכוש לפני הנפש אשר עשו בחרן, שכל מה שחזר אברהם כדי להביא עימו את שרה ולוט, הכל היה בשביל הרכוש שלו שהם מכרו את כל נכסיו, ובשביל כך נשתהו והיה צריך לשוב להביאם, ויתכן דר"ל שאברהם היה בטוח שלא ישתהו ויבואו מיד אחריו, וכיון שראה שנשתהו במכירת נכסיו, שב לזרזם ולהביאם עימו.

מבצע!

מכון "פרם יוסף"

בהמ"ד למתיקות ועריבות התורה

מבצע אדיר לרגל שבוע הספר

על ספרי המחבר והיוצר

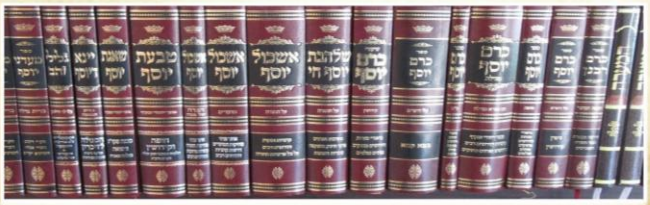
הרה"ג יוסף זאל סימן טוב שליט"א

הביאו ברכה לביתכם:

14 כרכים ב: 450₪ בלבד!

במקום 800 ש"ח

לבירורים והזמנות: 054-84-60008/7

המבצע כולל את 14 הספרים הבאים:

סדרת "אשכול יוסף" (4 כרכים):

עה"ת | מועדים | הגדש"פ | ענייני הרשב"י "המערה"

סדרת "כרם יוסף" על הש"ס (5 כרכים):

גיטין קידושין | שיעורי כרם יוסף קידושין | בבא בתרא | מגילה | סוטה

סדרת ספרי הרב המחבר בהלכה ובאגדה (5 כרכים):

"טבעת יוסף" חופה וקידושין | "מעדני יוסף" ברית מילה | "שאגת יוסף" סכנה רפואה ופקו"נ | "יינא דיוסף" הסגולה לזיכרון | "גלילי זהב" דרשות - אספקלריא למאורעות התקופה

הביאו ברכה לביתכם

הידות

שאלה:

הכיצד ניתן לקדש אשה במתנה על מנת להחזיר?

תשובה:

אכן בכסף לא ניתן לקדש אשה במתנה על מנת להחזיר, אולם בקידושי שטר ניתן לקדש על מנת להחזיר.

מקורות:

ח"מ וב"ש ס"ס ל"ב באבה"ע, ע"ש.

שאלה:

ראובן יש לו בית רחב ידיים, וכעת רוצה להרוס את ביתו כדי לבנות במקומו בניין רב קומות או אפילו כדי לעשות שם מגרש חנייה וכדומה, איך יתכן שלדעת כמה מהראשונים יכול שמעון שכנו למנוע ממנו להרוס את ביתו, אע"פ שאין להם קיר משותף ולא יגרום בזה שום הרס לבית של שמעון?

תשובה:

כגון שמי גשמים היו יורדים מגגו של ראובן לחצרו של שמעון, והיה לשמעון תועלת מהמים, כגון שהיו משקים את שדהו או עציציו וכדומה, לדעת הריטב"א ונמוק"י בידי שמעון למנוע מראובן להרוס את ביתו, כי ע"ז מונע ממנו זכותו בביתו שנשתעבד לו למימי הגשמים, שעל דעת כן מחל לו עד עתה שיהיו מי הגשמים יורדים ונוטפים בחצירו. ויש חולקים.

מקורות:

ראה בית יוסף חו"מ סי' קנ"ג שהביא שנחלקו בזה הראשונים, דעת הריטב"א ונמוק"י כנ"ל. אבל הרא"ה והר"ן חולקים, וסוברים שלא נשתעבד לו לכך שלא יוכל לסתור גגו, אלא רק כל זמן שהגג קיים. וכתבו שם הסמ"ע והש"ך שלמעשה הלכה כדברי הרא"ה והר"ן שאין רשאי לעכב עליו מלסתור גגו. וכתב בשו"ת מהר"י בן לב סי' פ"ו שדעה זו היא דעת יחיד.

שאלה:

היכן מצינו שע"י השתדלות יתירה מפסיד מיד אלפי דולרים כפשוטו?

תשובה:

קשר "פרה אדומה" בחבל לשומרה שלא תברח: אם היתה מורדת וצריכה שמירה כשירה, ואם לאו פסולה, שכל שמירה שאינה צריכה משוי הוא!

מקורות:

כן מבואר במסכת שבת (נב.), וכן נפסק ברמב"ם הלכות פרה אדומה (פ"א ה"ז).

שאלה:

במה עבד מוזהר שאשה אין מוזהרת בו?

תשובה:

העבדים הואיל ויש להם זקן אסורין בהקפתו.

מקורות:

כתב הרמב"ם הלכות עבודה זרה (פרק י"ב ה"ב), ז"ל: האשה שגלחה פאת ראש האיש או שנתגלחה פטורה שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנך כל שישנו בבל תשחית ישנו בבל תקיף ואשה שאינה בבל תשחית לפי שאין לה זקן אינה בבל תקיף, לפיכך העבדים הואיל ויש להם זקן אסורין בהקפה, ע"כ.

לזכות ידידינו האוזים היקרים והנעימים אוהבי התורה מלאים מצוות כרימון וריוחם הטוב נודף כאפרסמון כמר **נדעון ניסים** הי"ו וכמר **אהרן ניסים** הי"ו אורך ימים ושנו זיוים וכבוד אושר ועושר בריאות איתנא ונהורא מעליא ושובע שמוזות וכט"ס בכלל הברכות ידי"נ המשתדל ה"ה **שלומי ניסים** הי"ו

מוקדש ומונצח לע"נ הוריהם היקרים:

סאלם אליה בן **מסעודה** זאל, **נורידה** בת **נורי'ה** ע"ה

ניסים בן **נורידה**, **שרה** בת **נורידה**, **ניסים מועלם** בן **סלימה**: זאל

מיכאל בן וזרוה ז"ל, **נזו בן רוזה** ז"ל, ת.נ.צ.ב.ה.

שמעו ותזי נפשיכם

להאזנה לשיעורי המחבר

הרב **יוסף זאל סימן טוב** שליט"א

מחבר סדרת "כרם יוסף" על הש"ס וסדרת "אשכול יוסף" עה"ת והמועדים

073-371-8053

לקבלת צינתוק והאזנה בשידור זוי: זוי"ג והקש #